

FARZİYETİN ADI: BU DA BANA FARZ OLDU

Muharrem Balcı, 2 Mayıs 2026

Sorumluluğun Sessiz Kabulü

İnsan hayatı, sayısız görev ve sorumluluğun iç içe geçtiği bir yolculuktur. Kimi zaman bu sorumluluklar açıkça bize verilir, kimi zaman ise kimsenin üstlenmek istemediği boşluklarda doğar. İşte tam da bu anlarda bazı insanlar bir adım öne çıkar ve şu cümleyi kurar: *“Bu da bana farz oldu.”*

Bu ifade ve/veya kabul, yalnızca bir görevi üstlenmekten ibaret değildir. İçinde derin bir ahlaki bilinç, vicdani bir zorunluluk ve kişisel bir adanmışlık barındırır. “Farz” kelimesi, yapılması zorunlu olanı, kaçınılmaz olanı, önüne ardına geçilemeyeceğini ifade eder. Bir insanın herhangi bir işi “farz” olarak görmesi ise, o işi artık bir tercih değil, bir sorumluluk olarak kabul ettiğini gösterir. Nitekim Allah Resulü (sas) Sahabesine hitap ederken Sahabe sorardı: “Ya Rasûlullah, bu söz senin görüşün müdür yoksa ‘önüne ardına geçemeyeceğimiz’ Allah’ın kelâmı mıdır?” Farz, önüne ardına geçilemeyendir.

Modern dünyada sorumluluktan kaçışın çeşitli yolları vardır. İnsanlar çoğu zaman “benim görevim değil”, “biri mutlaka yapar” ya da “neden ben?” gibi düşüncelerle geri çekilir. Ancak bazı bireyler, bu kalabalığın içinden ayrılır. Onlar, eksik olanı görür, yapılması gerekeni fark eder ve beklemeden harekete geçer. İşte bu noktada “bu da bana farz oldu” demek, bir yükleniş değil, aksine bir bilinç ve olgunluk göstergesidir.

Bu yaklaşım, toplumsal hayatın sürdürülebilirliği açısından da büyük önem taşır. Çünkü toplumlar, yalnızca görev tanımlarıyla değil, gönüllü sorumluluk bilinciyle ayakta kalır. Kimsenin sahip çıkmadığı bir işin sahipsiz kalmaması, çoğu zaman bu düşünceye sahip insanların varlığıyla mümkündür.

Ancak bu yaklaşımın sürdürülebilirliği, bireyin sınırlarını koruyabilmesiyle mümkündür. Aksi takdirde, sürekli sorumluluk yüklenme eğilimi tükenmişlik riskini artırabilir. Dolayısıyla “farz” bilinci, ölçülülük ilkesiyle dengelenmelidir.

Öte yandan, bu anlayışın yanlış yorumlanmaması gerekir. Her yükü üzerine almak, kendini tüketmek anlamına gelmemelidir. “Farz oldu” demek, bilinçsiz bir fedakârlık değil; gerekli

olanı yerinde ve zamanında üstlenmektir. Gerçek sorumluluk hem kendini hem de çevreni gözeterek hareket edebilmektir.

Sonuç olarak, “bu da bana farz oldu” cümlesi, basit bir söz olmanın ötesinde bir yaşam duruşudur. Bu duruş, bireyin kendini aşarak daha büyük bir bütünün parçası olduğunu kabul etmesidir. Ve belki de dünyayı daha yaşanabilir kılan şey, tam olarak bu bilinçtir: Kimsenin yapmak istemediği bir işi, birinin sahiplenmesi.

Ahlâkî Bağlamında İnceleme

Toplumsal düzenin sürdürülebilirliği, yalnızca formel görev dağılımlarıyla değil, bireylerin içselleştirdiği sorumluluk bilinciyle de doğrudan ilişkilidir. “Bu da bana farz oldu” ifadesi, bireyin dışsal zorunluluklardan ziyade içsel bir etik motivasyonla harekete geçtiğini gösteren önemli bir söylemdir.

Bu söylem, normatif etik çerçevesinde değerlendirildiğinde, ödev ahlakına (deontolojiye) yakın bir duruş sergiler. Birey, belirli bir eylemi sonuçlarından bağımsız olarak “yapılması gerektiği için” üstlenir. Bu durum, kişisel çıkarların geri plana itilmesini ve kolektif faydanın öncelenmesini beraberinde getirir. Ancak bu yaklaşımın sürdürülebilirliği, bireyin sınırlarını koruyabilmesiyle mümkündür. Aksi takdirde, sürekli sorumluluk yüklenme eğilimi tükenmişlik riskini artırabilir. Dolayısıyla “farz” bilinci, ölçülülük ilkesiyle dengelenmelidir.

Sonuç olarak, “bu da bana farz oldu” söylemi, bireysel etik ile toplumsal sorumluluk arasında köprü kuran güçlü bir ifadedir. Bu anlayışın yaygınlaşması, daha dayanışmacı ve işlevsel bir toplumsal yapı için kritik öneme sahiptir.

Duygusal / Edebi Bağlamda İnceleme

Birinin Üstlenmesi Gerekir

Herkesin geri çekildiği bir an vardır. Sessizlik büyür, gözler kaçırılır, sorumluluk ortada kalır. İşte tam o anda, biri içinden sessizce geçirir: “*Bu da bana farz oldu.*”

Bu bir kabullenıştır aslında. Ne alkış bekler ne de teşekkür. Sadece yapılması gerekenin ağırlığını hisseder. Çünkü bilir ki bazı işler, yapılmadığında eksiklik değil, boşluk bırakır.

“Farz” demek, kaçamayacağını bilmek demektir. Ama aynı zamanda güçlü olmaktır. Kendi sınırlarını zorlayarak değil; vicdanının sesine kulak vererek yürümektir. Allah, bireye cüzi irade gücü verirken, o gücü kâinatın değişmez yasalarına (Sünnetullah’a) uygun yaratmıştır. Toplumsal sorumluluk yüklenen birey bunun farkındadır.

Belki dünya bu yüzden hâlâ dönüyor. Çünkü birileri, kimsenin sahiplenmediği yükleri sessizce omuzluyor. Ve hiç kimse duymasa bile, içlerinden aynı cümle geçiyor: *“Bu da bana farz oldu.”*

Sorumluluğun Adı

“Bu da bana farz oldu” demek, bir işi seçmek değil, o iş tarafından seçilmeyi kabul etmektir. Herkesin geri durduğu yerde öne çıkabilmek, gerçek sorumluluk bilincinin göstergesidir. Ancak bu bilinç, kendini tüketmeden, dengeli bir şekilde yaşatılmalıdır. Çünkü dünya, görevini bilenlerle değil, gerektiğinde görev üstlenenlerle ayakta kalır.

Hayatın içinde hepimiz benzer anlarla karşılaşırız. Ortada yapılması gereken bir iş vardır, fakat kimse öne çıkmaz. Herkes bir başkasına bakar. Sessizlik uzar. Sorumluluk havada asılı kalır. İşte tam o anda bazı insanlar içinden şu cümleyi geçirir: “Bu da bana farz oldu.”

Bu cümle basit gibi görünür. Ama aslında çok şey anlatır. Çünkü bu bir tercih değil, bir kabullenıştır. Bu, “neden ben?” demek yerine “eğer yapılacaksa, ben yaparım” diyebilmektir. İnsanlar sorumluluktan kaçmak veya kendisine güvenememek gerekçeleriyle, “benim işim değil.”, “birileri yapar.”, “şimdi sırası mı?”, “niçin yerine nasıl” gibi mazeretler sıralayabilmektedirler. Ancak dünya, bu cümleleri kuranlarla değil, “Bu da bana farz oldu” diyenlerle ayakta kalır. Bu söz, bir yük değil; bir duruştur. Bu söz, zor olanı seçmek değil; doğru olanı sahiplenmektir.

Elbette insanlar her şeyi üstlenmek zorunda değildir. Her yük herkesin omuzumuzda olmamalı. Fakat bir şey gerçekten yapılması gerekiyorsa ve ortada kimse yoksa işte o an, insanın kendine sorması gerekir, “Ben bunu görüp de görmezden gelebilir miyim?”

Eğer cevap hayırsa, o zaman o iş artık bize aittir. Unutulmamalıdır ki, büyük değişimler her zaman büyük kalabalıklarla başlamaz. Bazen tek bir insanın, sessizce sorumluluk almasıyla başlar. Örneğin, devrimler genelde bir kişinin ön almasıyla diğerlerinin de üstlenmesiyle gerçekleşmektedir.

Belki alkışlanmayacak. Belki kimse fark etmeyecek. Ancak sorumluluk üstlenen bilmeli. Ve bazen bilmek yeterlidir. Çünkü bir gün dönüp baktığımızda, yaptıklarımız kadar yapmamız gerekirken yapmadıklarımızı da hatırlarız. Yaptıklarımız kadar yapmadıklarımızdan da sorumluyuz ve hesaba çekileceğiz. Bu yüzden, hayat bir boşluk gösterdiğinde ve o boşluk dolmayı beklediğinde cesaretle şunu diyebilmeli insan, “Bu da bana farz oldu.”

İnsanlık Onuru

Bu söz, sadece bir sorumluluk alma ifadesi değildir. Bu, insanlık onurunun sesidir. İnsanlık onuru da farkındalıkla başlar. Onur, sadece kendini korumak değildir. Onur, gerektiğinde başkası için ayağa kalkabilmektir. Haksızlık karşısında susmamaktır. Görmezden gelmemektir.

İnsanlık onuru, bize şunu söyler: “Eğer sen görüyorsan, sen sorumlusun.” Bu sorumluluk bazen küçük bir iyiliktir. Bazen bir adım atmaktır. Bazen de kimsenin cesaret edemediği bir yükü omuzlamaktır. Ancak her seferinde ortak olan bir şey vardır: İnsanın kendi vicdanına karşı dürüst kalması.

Bugün dünyada en çok eksik olan şey güç değil, bilgi değil, İmkân hiç değil. En çok eksik olan şey, sorumluluğu sahiplenme cesaretidir. İşte bu yüzden, “bu da bana farz oldu” demek, bir zayıflık değil; insanın kendi onuruna sahip çıkmasıdır. Çünkü onurlu insan, sadece hak talep eden değil, gerektiğinde sorumluluk alan insandır.

Belki kimse görmeyecek. Belki kimse teşekkür etmeyecek. Ancak sorumluluğu üstlenen bilecek. Vicdanı bilecek. İşte insanı insan yapan da tam olarak budur.

O yüzden hayat bizi bir seçimle karşı karşıya bıraktığında ve ortada bir boşluk olduğunda, “Eğer ben yapmazsam, kim yapacak?” sorusunu sormaktan çekinmemeli. Ve eğer cevap biz isek tereddüt etmemeliyiz. Çünkü bazen bir insanın attığı adım, sadece bir işi değil, insanlık onurunu da ayakta tutar.

İnsanlık onuru, insana fitratında verilmiş bir erdem, bir ülkü(ide), bir değerdir. Kişi, onuruyla var olma hakkını doğuştan taşır. Bu onur, sadece bir hak değil aynı zamanda bir bilincin de ürünüdür. Zira bilinç (farkındalık) olmadan onur, sadece bir kavram, peşinden gidilmeyen, gerçekleşmesi henüz arzu edilmeyen bir ide olarak kalır. Tıpkı, kuvveden fiile

geçemeyen adâlet ülküsü gibi. Farkındalık ise bireyin hem kendini hem de başkasını (ötekini) insan olarak görebilme cesaretidir. Üstelik insan haklarına önem verdiği iddiasında olanlardan ve ötekinin hakkı korunmadan benim hakkım korunamaz” diyenlerden isek bu, daha yüklü bir anlam kazanır.

Ne zaman birileri insan hakları için yola çıkmışsa bütün insanlık, onlara borçlanmıştır. Çünkü her hak mücadelesi, yalnızca bir kişinin değil insanlığın ortak vicdanının yükselişidir. Bir bireyin hakkını arayışı, ötekinin onurunu da korur. Bu yüzden insan hakları mücadelesi, bireysel bir çıkar arayışı değil insanlığın özünü savunma çabasıdır. Fatıha sûresini tilâvet ederken- tekil bir özne olarak fakat çoğul sigasıyla Allah’a yönelir. Nitekim “Biz yalnız sana kulluk eder, yalnız senden yardım dileriz” ifadesi, bireysel bir edimin ötesinde, ümmet bilincini içeren temsili bir taahhüt niteliği taşır. Bu bağlamda kişi, kendi adına konuşurken aynı zamanda çoğul bir sorumluluğu üstlenir; fitrî olarak hem bireysel hem de toplumsal sorumluluğun bilinciyle, tüm İslâm cemaatini temsilen Allah’a yönelmiş ve söz vermiş olur.

Yaratılıştta insana verilen onurun bedeli, insanlık onurunu koruma yükümlülüğüdür. Bu çerçevede, insanlık onuru, kendisine emanet edilen bu değerink farkına varmak ve onu muhafaza edebilmekle sorumludur. Bu sorumluluğu da mutlaka yapılması gereken bir yükümlülüğün farkına vardığı anda “Bu da bana farz oldu” diyerek kabul ve ifa edebilmesidir.

Sonuç

Bireyselliğink hakim olduğu bir dünyada sorumluluklardan kaçış, “benim görevim değil”, “biri mutlaka yapar” ya da “neden ben?” gibi düşüncelerle geri çekilmek şeklinde tezahür etmektedir. Bazı bireyler ise eksik olanı görür, yapılması gerekeni fark eder ve beklemeden harekete geçer. İşte bu noktada “bu da bana farz oldu” demek, bir yükleniş değil, aksine bir bilinç ve olgunluk göstergesidir.

Toplumlar, yalnızca görev tanımlarıyla değil, gönüllü sorumluluk bilinciyle ayakta kalır. Kimsenin sahip çıkmadığı bir işink sahipsiz kalmaması, çoğu zaman bu düşünceye sahip insanların varlığıyla mümkündür.

İnsanlık onuru bazen bir adım atmak, bazen de kimsenin cesaret edemediği bir yükü omuzlamaktır. Ancak her seferinde ortak olan bir şey vardır: İnsanın kendi vicdanına karşı dürüst kalması.

Bugün dünyada en çok eksik olan, sorumluluğu sahiplenme cesaretidir. İşte bu yüzden, “bu da bana farz oldu” demek, bir zayıflık değil; insanın kendi onuruna sahip çıkmasıdır. Çünkü onurlu insan, sadece hak talep eden değil, gerektiğinde sorumluluk alan insandır.

İnsanlık onuru, sadece bir hak değil aynı zamanda bir bilincin(farkındalığın)de ürünüdür. Zira farkındalık olmadan onur, sadece bir kavram, peşinden gidilmeyen, gerçekleşmesi henüz arzu edilmeyen bir ide olarak kalır. Farkındalık, bireyin hem kendini hem de başkasını (ötekini) insan olarak görebilme cesaretidir. Üstelik insan haklarına önem verdiği iddiasında olanlardan ve “*ötekinin hakkı korunmadan benim hakkım korunamaz*” diyenlerden isek bu, daha yüklü bir anlam kazanır.

Ne zaman birileri insan hakları için yola çıkmışsa bütün insanlık, onlara borçlanmıştır. Allah insana bundan daha büyük bir onur vermemiştir. Bu haliyle “bu da bana farz oldu” diyerek, insanlık için, insanlık yararına mutlaka yapılması gereken bir yükümlülüğu kabullenip üstlenmek, bir hak mücadelesi olduğu kadar insanlığın ortak vicdanının yükselişidir.